

GEDENKWAARDIGE TAFERELEN

UIT

DEN OORLOG OP JAVA,

VAN

1825 TOT 1850.

*Bewerkt naar de beste schrijvers en de nagelatene papieren van Z. Exc. den
Luitenant-Generaal Baron MERKUS DE KOCK.*

DOOR

A. W. P. WEITZEL.

(Vervolg van N°. 7.)

III.

NEDERLAGEN EN OVERWINNINGEN DER NEDERLANDERS BIJ DEMAK.

Op 16 palen ten oosten van Samarang en aan den grooten postweg ligt Demak, weleer de zetelstad der magtige Sultans die het rijk van dien naam beheerschten, doch toenmaals slechts de hoofdplaats van een regentschap der residentie Samarang. Dit regentschap paalde ten noorden aan dat van Japara, ten oosten aan die van Koedoes en Grobogan, ten zuiden aan dat van Salatiga en aan de vorstenlanden, en ten westen aan dat van Samarang. De beide eerstgenoemde regentschappen behoorden tot de residentie Japara en Joana, en met het gedeelte der vorstenlanden, waarvan hier sprake is, wordt bedoeld het gewest Soekowatie, en meer bepaaldelijk de regentschappen Serang en Gagatan.

Het terrein waarop de krijgsgesbeurtenissen die wij thans beschrijven zullen, plaats

grepen, beslaat een gedeelte der groote uitgestrektheid gronds, gevormd door al de regentschappen hierboven opgenoemd. Over het algemeen is dit terrein zeer vlak; dat wil zeggen, men vindt er geenszins die woeste berg-natuur, welke elders op het eiland Java aan iedere geregelde krijgsbeweging bijna onoverkomelijke hinderpalen in den weg legt; maar de bodem vertoont er evenwel menigvuldige golvingen, en op verschillende plaatsen hoogten en heuvelen, die zich hoofdzakelijk in het zuiden van Demak, in de voorheuvels van de bergen Oengarang en Merbaboe voortzetten. De grond is hier buitengemeen vruchtbaar, en door het betrekkelijk vlakke van den bodem en de menigvuldige kleine rivieren die hem besproeijen, bijzonder tot den landbouw geschikt, zoodat Demak zelfs door sommigen de rijstschuur van Java genoemd wordt.

Het toenmalige Djokjosche regentschap Serang, ligt ten zuiden dier schoone land-

streek en in het oosten van Soekowatie. De Pangerang regent die het bestuurde, was een dergenen die zich al dadelijk met den meesten ijver, doch ook met de grootste sluwheid, aan de zaak der prinszen DIEPÓ-NEGORO en MANGKOE-BOEMIE aansloot. Hij wapende zich in stilte, trachtte aanvankelijk alle ongeregeldheden voor te komen, en breidde zijne magt uit, tot zij sterk genoeg was daarmede onmiddellijk op eene beslissende wijze te handelen. Reeds in het begin van Augustus was het gerucht zijner vijandelijke bedoelingen tot Samarang doorgedrongen. Weldra vernam men daar, dat er onrustige bewegingen in de nabij Serang gelegen Nederlandsche districten plaats grepen, en tegen het einde der maand werd men zelfs onderrigt dat de regent van Gagatan, een onderdaan des Keizers van Solo, eene voor ons zeer dubbelzinnige, zoo niet dreigende houding had aangenomen. Dagelijks kreeg de stand van zaken een meer bedenkelijk aanzien, en wel poogde men de gouvernements-eigendommen met die der Nederlanders en andere welgezinden, door het bijeenbrengen van barissans, voor eene onverhoedsche vernieling te bewaren, maar het krachtig beletten van het veld-winnen des opstands, de toepassing van het « *prevenire quam preveniri*, » was aan de militaire en civiele autoriteiten van Samarang, door het volslagen gebrek aan magt, geheel onmogelijk.

Ten einde evenwel het geduchte onweder, wat allengskens naderde, zooveel doenlijk af te keeren, besloten de H. H. DOMIS en VAN HAAK, residenten van Samarang en van Japara en Joana, overeenstemmend te handelen, en de geringe magt,

die zij intusschen hadden kunnen verzamelen en beschikbaar houden, naar de gewichtigste punten te doen oprukken. Des te eer gingen zij hiertoe over, daar reeds eene vijandelijke bende zich te Bongo vertoond en er eene brug verbrand had, blijkbaar met het doel om de gemeenschap tusschen Samarang en Demak af te snijden. De Heer VAN HAAK stelde zich dan in persoon aan het hoofd van 50 Djajang-Sekars en 5 à 600 man hulptroepen van den regent van Koedoes, en kwam daarmede op den 24sten Augustus te Poerwodadie aan. De Heer NAGEL, opziener der landelijke inkomsten aldaar, had onder zijne bevelen den regent van Demak met diens barissan, sterk circa 500 koppen, en twee kleine veldstukjes à $\frac{1}{2}$ w; bovendien was hij uit Samarang met 50 man nieuw aangeworven Boeginezen versterkt geworden, die met de geweren der Djajang-Sekars van Japara en Joana gewapend werden. Eerlang ontving men te Poerwodadie het bericht, dat de Pangerang van Serang werkelijk met eene aanzienlijke magt in aantogt was en reeds de dessa's Toembal, Karang-paying en Panawangan, allen ten westen der rivier van Serang gelegen, bezet had. Ten einde hem van daar te verdrijven, rukte de resident VAN HAAK, den 28sten, met zijne Djajang-Sekars, de 50 Boeginezen onder den Heer F. KERSTING, opziener van den waterstaat, en de hulp-troepen van Demak op, en liet den Heer NAGEL met het overige hunner magt te Poerwodadie achter, ten einde daarmede en met de inwoners en Chinezen, die plaats zelve, zoo noodig, te verdedigen. De Heer VAN HAAK was des morgens ten 3 uur op

marsch gegaan, doch hij vond de genoemde dessa's reeds weder door den vijand ont-ruimd; dit wekte achterdocht bij hem op, en hij besloot onmiddellijk naar Poerwodadie terug te keeren; maar reeds in de verte zag hij de vlammen daaruit oprijzen. Aan het hoofd zijner Djajang-Sekars ijlt hij voorwaarts, om zijne landgenooten zoo mogelijk nog te ontzetten, maar in de nabijheid der plaats gekomen, wordt hij met kanonschoten ontvangen. Hij begreep dus dat de beide veldstukjes reeds in 's vijands handen gevallen waren; en inderdaad, gedurende zijne afwezigheid was NAGEL niet alleen door drie vijandelijke kolonnes op drie verschillende punten aangevallen geworden, maar had zich nog daarenboven door al de zijnen lafhartig verlaten of zelfs verraden gezien, zoodat er voor hem niets anders was overgeschoten, dan met nog twee andere Nederlanders, de HH. VAN BRAAK en VÖLKER, zijn heil in de vlugt te zoeken, ten einde een wissen dood te ontgaan. Hevig werden zij vervolgd, doch hadden het geluk te ontkomen en zich later naar Japara en van daar over zee naar Samarang te kunnen begeven. VAN HAAK evenwel, van dit alles nog onbewust, wendde wanhopige pogingen aan om in Poerwodadie door te dringen en hen te redden, maar te vergeefs. Hij zag zich genoodzaakt terug te trekken op de benden van den regent van Demak, die inmiddels aankomen waren, maar die op het gezigt der veldstukken, in allerijl en in alle rigtingen uit elkander stoven. Nu beproefde hij stand te houden met de Boeginezen van KERSTING, doch ook dit mislukte hem; de vijand was daar-

toe te overmagtig en deze pas aangeworven troepen waren nog te ongeoeffend; hij moest derhalve voor goed tot den terugtogt besluiten, en kwam, na gedurende twee palen vervolgd te zijn, met verlies van 24 man — waarvan er later 10 terugkwamen — en van al zijne bagage, die in Poerwodadie was achtergebleven, te Demak aan. Thans breidde de opstand zich met de grootste snelheid over de distrikten Wierosarie, Grobogan, Poerwodadie en Mangar uit; de regent van Koedoes verklaarde zich ongenegen op nieuw gewapenden ter been te brengen, de bevolking van Bogorame en Pasilian volgde zijn voorbeeld, en zelfs in die distrikten welke zich nog niet openlijk tegen ons verklaard hadden, namen de ongeregeldeheden van verschillenden aard op eene verontrustende wijze toe; de naam van DIEPO-NEGORO, in die oorden bekend als «Panumbahan Poerboijo Sabil Olah» (hoofd van den heiligen strijd), was op aller lippen en werd door een ieder geëerd.

Niet zonder reden was men te Samarang ernstig beducht wegens den voorspoed der vijandelijke wapenen, want de stad was omringd door eene talrijke inlandsche bevolking, het tooneel van den oorlog dreigde zich meer en meer in hare nabijheid te verplaatsen en de krijgsmagt aldaar voorhanden, was luttel. Gelijk wij elders, en reeds meermalen, gezien hebben, kon de kolonel Hoonx het geringste detachement zoodra niet vereenigd hebben, of reeds werd er eene bestemming aan gegeven, zóó menigvuldig en zóó dringend waren de aanvragen om hulp. In deze oogenblikken had hij slechts eene enkele

kompagnie Sumanappers van 100 man beschikbaar, om tegen over de duizenden des Prinsen van Serang te stellen. Deze kompagnie werd met twee veldstukken (1 ^{ste} ^{ers}) onder den kapitein LASSASIC naar Demak gezonden. Maar de algeheele toewijding aan de belangen des vaderlands, het levendige besef der noodzakelijkheid tot spoedig herstel van rust en orde, in een woord, de uitmuntende gezindheid der ingezetenen van Samarang kwam op eene glansrijke wijze te hulp aan het gemis van strijders, uit den stand die uitsluitend tot het voeren van den oorlog bestemd is. Reeds sedert den 27sten bevonden zich, onder den 1sten luitenant BORNEMANN, te Demak zestien vrijwilligers te paard, allen ge-goedde Europeanen, te Samarang gevestigd. Op den dag van hun vertrek gaven de kapiteins der schutterij A. H. CLIGNET, PLAAT en J. A. CLIGNET, door tusschenkomst van hunnen bataillonschef, aan den resident kennis, dat een aantal leden van hun korps genegen waren tegen den vijand te velde te trekken. Ten gevolge van hun aanbod werd eene kompagnie van 100 schutters mobiel gemaakt en gereed gehouden op den eersten wenk te marcheren. De wachten te Samarang werden door de schutterij bezet, en toen de resident het op den 30sten Augustus noodzakelijk achtte eene oproeping tot vrijwillige schutterlijke dienst uit te vaardigen, werd daaraan door velen met de meeste bereidwilligheid gehoor gegeven (1), hetgeen veroorzaakte dat men met des te meer vrijheid over de werkelijke krijgsmagt beschikken en Samarang met een keten van voorposten omringen kon. Hierbij werd al dadelijk van de diensten der schutterij partij getrokken; bij Tengang, op den weg naar Demak, en bij Karang Toerie op den weg naar Serondol, werd, onder officieren die weleer gediend hadden, kanon geplaatst, en wel op ieder dier posten een stuk (6ter),

met eene wacht van 15 Schutters; bij Karang Widara of Goemoelakan, werd eene versterking opgeworpen, en daár zowel als te Pontjol en Boeloe bij Bodjong geschut geplant.

Intusschen was de Generaal VAN GEEN, op den 31sten Augustus als overwinnaar van Celebes te Samarang aangekomen; op zijne doorreize had hij reeds te Soerabaija het oprukken bespoedigd van verschillende detachementen Madurezen, aldaar ontscheept; en toen hij voldoende over den stand van zaken ingelicht was, nam hij, onder nadere goedkeuring van den Generaal DE KOCK, de hoofdleiding op zich der tegen den Prins van Serang te nemen maatregelen. Reeds zijne tegenwoordigheid verhoogde het vertrouwen op de Nederlandsche wapenen, en bragt toe tot het wederkeeren der kalmte in zoo veler reeds geschokte gemoederen. Wel had men sedert den 28sten geene nieuwe tegenspoeden geleden, maar de tijdingen die van de toenemende magt des vijands inkwamen, waren in ieder opzigt zorgwekkend.

Reeds op den 1sten September liet de Generaal VAN GEEN, 50 matrozen van het fregat *de Javaan* aan wal komen, met geweren wapenen, en onder bevel van den kapitein BUSCHKENS, naar Demak vertrekken. Aan dezen kapitein werd het kommando der aldaar vereenigde troepen opgedragen, met last zich nadrukkelijk tegen des vijands pogingen te verzetten. Het vernielen en verbranden der dessa's van een wel opgewonden, maar zeer zeker misleid volk, moest hij echter zooveel doenlijk verhinderen en tegengaan. Twee dagen later hadden de berigten, welke hem aangaande de sterkte en plannen des vijands gewerden, ten gevolge, dat BUSCHKENS 400 Madurezen, die zich van Soerabaija naar Samarang begaven, te Demak aanhield. Deze handeling werd door de bevoegde autoriteiten goedgekeurd en de Madurezen onder de bevelen van kapitein MESS gesteld.

Thans meende de Generaal VAN GEEN, dat BUSCHKENS eene voldoende magt vereenigd had, om aanvallend te kunnen

(1) Uit deze vrijwilligers werd een afzonderlijk korps van 150 man gevormd, staande onder den kommandant der schutterij.

handelen, en op het berigt dat de vijand uit het zuiden in aantocht was om de brug van Boeijarang te vernielen, waardoor zijne gemeenschap met Demak gestremd zou wezen, zond hij hem daartoe het stellige bevel. Op den 5^{den} September moest hij zich zeer vroeg in den morgen op marsch begeven naar Dempet; indien hij daár van den vijand niets vernam, zijn togt voortzetten tot Mintering, dien togt zoodanig regelen dat hij met het aanbreken van den dag op laatstgenoemde plaats kon zijn, ten einde den vijand, wáár hij hem vond, met kracht te overvallen en uitteen te drijven. Te Demak moest eene voldoende bezetting achtergelaten worden, en de 1ste luitenant der artillerie HOJEL, van des Generaals staf, werd hem toegevoegd, ten einde het bevel over het geschut op zich te nemen.

De kapitein MESS bleef met 500 Madurezen te Demak achter, en BUSCHKENS ging in den nacht tusschen den 2^{den} en 3^{den} ten twaalf uur op marsch, met eene magt bestaande uit: de kompagnie Sumanappers van het Indische leger onder kapitein LASSASIC, 50 matrozen van het fregat *de Javaan*, 100 Maduresche piekeniers, de 16 vrijwillige kavalleristen van Samarang met 40 Djajang-Sekars, onder den 1sten luitenant BORNEMANN, en 2 kanons (1ste) onder den 1sten luitenant HOJEL. Vroeg in den morgen kwam hij te Mintering aan, vond de dessa verbrand, doch vernam niets van de opstandelingen dan dat zij waarschijnlijk op Gombo teruggetrokken waren. Hoewel BUSCHKENS hier de grens der hem voorgeschreven beweging had bereikt, vond hij zich echter door zijnen ijver aangespoord, nog eene poging te doen om den vijand op te sporen; hij meende tot Gombo te mogen en te moeten voortrukken. Na zijne kolonne dan gedurende ruim een uur te hebben doen rusten, hervatte hij den marsch, tot hij den vijand vier palen voorbij Mintering ontwaarde. In vrij geregelde kolonnes en in twee of drie linien geschaard, werd 's vijands sterkte op 10 à 12000 man begroot. Hij was wel voorzien

van schietgeweer en lilla's of ligte veldstukjes, en werd aangevoerd door den Prins van Serang in persoon. BUSCHKENS rukte voorwaarts, want, hoewel het reeds half negen was en hij hier met meestal onervaren, weinig gedisciplineerde en zeer vermoeide troepen 18 palen verwijderd was van Demak — de eenige plaats waarop hij in geval van tegenspoed kon terugtrekken — besloot hij tot den aanval. Het terrein was over het algemeen zeer effen en bestond uit drooge rijstvelden; ter weërszijden van den zestien voet breeden weg was eene sloot. Na nog eenigen tijd gemarcheerd te hebben, stelde hij zijne beide kanons op dien weg en in het centrum der infanterie in batterij; hij schaarde zijne ruitery op de vleugels, de vrijwilligers links en de Djajang-Sekars regts. Onder een woest geschreeuw bleef de vijand steeds naderen en bragt zijne beide vleugels voorwaarts, daardoor niet onduidelijk het voornemen te kunnen gevende de onzen te omsingelen. Zijn regter vleugel was het eerst onder het bereik der 1ste gekomen en werd met eenige schoten uit die vuurmonden begroet, wat hem evenwel niet verhinderde zijne beweging voort te zetten.

BUSCHKENS beval dien ten gevolge aan BORNEMANN de beide vijandelijke vleugels door zijne kavallerie te doen chargeren, hetgeen geschiedde. BORNEMANN voerde in persoon de vrijwilligers aan, die den regter vleugel weldra terugdreven en gedeeltelijk overhoop wierpen. Gedurende de charge merkte hij echter op, dat eene bende vijanden zich van den uitersten regter vleugel had afgezonderd en in eene zoodanige rigting voorttrok, dat hij daardoor, na de verzameling, in zijnen rug moest bedreigd worden. Onmiddellijk liet hij dan de verzameling blazen, welke met de grootste bedaardheid en de meeste orde plaats greep, maar ook terstond ging hij weder tot den aanval over. Ongelukkigerwijze was de bende, waarmede hij nu te doen had en die hem thans den terugtogt wilde afsnijden, ruim van geweren

voorzien, zoodat hij met een wèlonderhouden vuur ontvangen werd. Eenige vrijwilligers stortten dood of gekwetst ter aarde, anderen waren nog niet genoeg in de rijkunst bedreven, om hunne paarden in zulk een hagchelijk oogenblik meester te blijven, en werden daardoor medegevoerd; op nieuw vielen er dooden of gewonden; er ontstond verwarring, en eindelijk, helaas! eene ordeloze vlugt naar alle zijden. Slechts zes vrijwilligers schaalden zich voor en na weder onder BORNEMANN, die den hoofdtroep had kunnen bereiken; maar de overigen werden, zoowel door den vijand, als door het volk uit de omgelegen dessa's, meedogenloos en op eene gruwelijke wijze vermoord (1).

De aanval op des vijands linker vleugel, die intusschen door de Djajang-Sekars verrijgt was, had een gunstiger uitslag gehad; die vleugel was geheel teruggedreven geworden en sloot zich weder bij het centrum aan, wat steeds buiten het bereik onzer vuurwapenen bleef. De regter vleugel echter, door het behaalde voordeel gesterkt en bemoedigd, bleef altijd naderen, maar werd eindelijk door het wèlonderhouden tweegeledeervuur der Sumanapers ontvangen, en dit vuur, ondersteund door de werking van het veldgeschut, deed hem eindelijk stand houden en regts-omkeert maken. Doch terwijl de achterwaartsche beweging der beide vijandelijke vleugels nog plaats greep, zag BUSCHKENS,

hoe de Prins van Serang, altijd met het doel hem te omsingelen, nieuwe kolonnes uit zijne tweede of derde linie afzond; hij begreep derhalve den terugtogt te moeten aannemen.

Met sectiën in kolonne marcheerde hij af, de matrozen aan het hoofd en de beide veldstukjes voor de laatste afdeeling; deze veldstukjes moest hij reeds door matrozen laten trekken, daar de weinige koelies die hij te Demak had kunnen bekomen, allen waren weggelopen. Zoo ging de terugmarsch gedurende eenigen tijd vrij geregeld voort, hoezeer men aanhoudend door den vijand vervolgd werd, en het reeds moeite kostte het hoofd der kolonne in eenen matigen pas te houden. Een afgebroken brugje van slechts vijf of zes kokosboomen, maakte het noodzakelijk de kleine rivier, waarover het gelegen had, te doorwaden, en deed de eerste verwarring ontstaan; men moest bovendien halt houden om het te herstellen, ten einde de paarden en stukken aan den anderen oever te kunnen brengen; onderwijl naderde de vijand al meer en meer met zijne overmagtige drommen.

Met de grootste moeite kwam de brug gereed en het geschut over de rivier; maar de vijand drong intusschen zoo sterk op, en de moedeloosheid en vrees begonnen zoo algemeen onder de onzen te heerschen, dat alles voorwaarts ijld, terwijl de orde in rijen en gelederen allengskens verloren ging. Aan het weder vernielen der brug viel voor BUSCHKENS niet te denken. Het achterste stuk geschut was door de afgematte matrozen verlaten geworden, en de luitenant HOJEL had het over de brug gebragt, door er met een touw het paard van een der Djajang-Sekars voor te spannen; hij zag zich echter genoodzaakt het te vernagelen en den vijand prijs te geven, dewijl het zóó niet langer vervoerd kon worden, en hij, onder het meer en meer naderen der kolonnes van den Prins van Serang, er zich reeds bijna alleen mede bevond. De kapitein BUSCHKENS deed alles wat hij vermogt om de toenemende wan-

(1) De sterkte van het Samarangsche korps vrijwilligers te paard, was 16 man, blijkens het Besluit van den Gouverneur-Generaal, datum 3 September 1825, No. 8, waarbij het oprigten en mobiel maken van dit korps, reeds door den Generaal DE KOCK goedgekeurd, wordt gehomologeerd. Op den dag van het gevecht hadden zich nog twee Armeniërs aan het korps aangesloten, zoodat BORNEMANN 18 hoofden tegen den vijand aanvoerde. De namen der Samarangsche vrijwilligers waren: BREMNER, SPENCER, CHATOOR, JESSEN, GOLDSMITH, J. MARTEROSE; deze zes hebben zich met hunnen kommandant bij den hoofdtroep kunnenervoegen; de overigen, die benevens de beide Armeniërs, allen gesneuveld zijn, waren: F. A. BRANDT, BARROWS, CAMERON, SUTTON, CRAMER, C. LORCH, MACMASTER, WILLIS, HAMMON en LINSEY.

orde en het diep geschokte vertrouwen te herstellen, maar te vergeefs! Hij begaf zich nu hier, dan daar; hij-zelf moest bijna voor alles zorgen, want de officieren der marine begrepen zijne bevelen dikwerf met den besten wil der wereld niet, en de kapitein DE LASSASIC, die zich met den 1sten luitenant DE WIT, bij voorkeur aan het hoofd der kolonne ophield, wist zijn gezag niet te doen gelden. Eerlang moest men ook het ander stuk geschut vernagelen en verlaten; de matrozen die het achter de sterk verlengde kolonne voorttrokken, verklaarden zich buiten staat die taak langer te volbrengen. De voorhanden infanterie-patronen werden, op 1100 stuks na die later hetzelfde lot ondergingen, in het water geworpen, ten einde de vermoeide dragers te verligten. Zoo was men eindelijk, geheel in wanorde en altijd nadrukkelijk vervolgd, tot op twee palen van Dempet gekomen. Te vergeefs trachtte BUSCHKENS de moedeloze menigte te overreden, dat hij haar behouden zou zoo men slechts bedaard bleef en naar zijne bevelen luisterde; te vergeefs plaatste BORNEMANN zich met zijne Djajang-Sekars dwars op den weg, ten einde het verder ordeloos voortrukken met geweld tegen te gaan; de verwarring werd hier zóó groot, dat men aan de stem der officieren geen gehoor meer gaf; alles scheen plotseling door eene panieke vrees bevangen te worden, die helaas! sterker werkte dan de krijgstuicht. De Sumanappers wierpen hunne wapens weg en wuifden den vijand met witte kleedingstukken toe; de matrozen en Madurezen poogden op de paarden der officieren en Djajang-Sekars te springen; er was niemand meer die gehoorzaamde, er was niets meer wat den vijand weerstand kon bieden.

In dit hagchelijk oogenblik achtte de kapitein BUSCHKENS zich verplicht uit te roepen, dat een ieder een goed heenkomen kon zoeken, en thans stooft alles uit elkander als kaf voor den wind; hij-zelf, met de HH. BORNEMANN en HOJEL, over wie hij ten hoogste tevreden was, benevens

de overige officieren, de Djajang-Sekars en wat verder te paard gezeten was, bereikte nog in den avond van dien dag Samarang.

Het verlies op dien noodlottigen 5^{den} September door de onzen geleden, was groot; een goed deel der Sumanappers met een twintigtal matrozen, wisten zich, wel is waar, naar Boeijarang te redden, maar het overige der kolonne, waarbij circa 50 Europeanen, was in het gevecht gesneuveld, of werd gedurende de vlucht jammerlijk afgemaakt; behalve de twee veldstukken, waren 150 geweren in 's vijands handen gevallen.

De oorzaken der nederlaag hebben wij in den loop van het verhaal reeds aangeduid; zeer zeker was de ijver van kapitein BUSCHKENS grooter dan zijne voorzigtigheid; maar men mag niet uit het oog verliezen, dat men bij het oorlogvoeren in Indië, dikwerf veel moet wagen, en nog minder dan elders de kansen altijd even naauwgezet kan berekenen. Wij willen niet tot roekeloosheid aansporen, maar slechts eene al te eenzijdige beoordeeling voorkomen, en daarom herinneren wij er aan, hoe menig krijggsbedrijf daár voorgevallen, teregt met den naam van heldenfeit bestempeld wordt, terwijl het bij den minsten tegenspoed voor eene daad van dulle onbezonnenheid zou uitgekreten zijn.

De tegenspoed door de Nederlandsche wapenen op nieuw geleden, en vooral het rampzalig uiteinde van zoovele aanzienlijke ingezetenen, wier belanglooze toewijding aan de zaak des vaderlands een beter loon verdiend had, verspreidde geen geringe ontsteltenis binnen Samarang. Men verwachtte daar niet anders dan dat de benden van den Prins van Serang eerstdaags de heuvelen zouden bekroonen welke de stad omgeven; men twijfelde niet of hij zou van zijne overwinning gebruik maken en op Samarang marcheren, ten einde die gewigtige stad, de long waardoor geheel Midden-Java ademhaalt — gelijk zeker schrijver haar noemt — te bemagtigen.

Alles wat zich doorgaans op aangenaam gelegen buitenverblijven in den omtrek op-hield, vlugtte naar binnen; sommigen be-gonnen hunne kostbaarheden te verzenden en anderen vroegen passen aan, om hunne vrouwen en kinderen naar Batavia te doen vertrekken. Gelukkig wist de kloeke en bedaarde houding der civiele en militaire autoriteiten, zoowel als hare krachtige handelingen, aan dit alles paal en perk te stellen; te regt begrepen zij dat de inland-sche bevolking onmogelijk kon vertrouwen op de bescherming die haar door de Nederlandsche regering was toegezegd, in-dien zij zag dat de Nederlanders zelve niet meer op hunne krachten bouwden. De resident Domis weigerde ten stelligste eenig verlof te geven tot vertrek naar Batavia, en hij vaardigde bovendien eene publicatie uit, waarin de bewoners van buitenverblijven ernstig werden aange-maand die weder te betrekken, dewijl de nood nog geenszins zoo hoog was gerezen en er nog altijd voldoende middelen ter verdediging voorhanden waren; mogt het gevaar onverhoopt zóó toenemen, dat het inderdaad noodig werd zich naar de stad te begeven, dan zou een ieder daarvan tijdig door alarmseinen verwittigd wor-den: De Generaal van GEEN nam terstond de noodige maatregelen om Samarang zoo veel doenlijk te versterken; de verdediging zou zich bepaald hebben tot de oude stad, die aan hare oost- en zuidzijde geheel werd gepalissadeerd. Het doen uitvoeren van deze werkzaamheden en van soortgelijke die mede ter defensie moesten dienen, was aan den luitenant-kolonel kommandant der schutterij opgedragen. Zoodra de Gene-raal de Kock het berigt der nederlaag van BUSCHKENS ontving, zond hij dadelijk bevel naar Soerabaija, om het fregat *de Maria Reigersbergen* met de korvet *Pollux*, welke schepen pas onlangs van eene reize rond-om de wereld waren teruggekeerd, van daar naar Samarang te doen verzeilen. Hij begreep teregt, dat de aanwezigheid dezer oorlogsbodems heilzaam zou wer-ken, zoowel op de Europeanen als op den

inlander; aan de eersten zou zij vertrou-wen en kalmte inboezemen, dewijl zij nu wisten waar een veilig toevlugtsoord was te vinden indien alles tot het uiterste kwame; bij den laatsten zou zij den eerbied voor de magt der Nederlanders verhoogen. Eene andere reden waarom die schepen verschenen, was, dat uit hunne bemanningen weder eene belangrijke versterking voor de landmagt kon getrokken worden. De schutterij van Samarang voorzag des-tijds bijna geheel alleen in de garnizoens-dienst, en dat met eenen bewonderenswaar-digen ijver; de aanzienlijkste ingezetenen, zij die aan alle genietingen welke de rijkdom in dat warme klimaat verschaft, gewoon waren, stonden op schildwacht gedurende eene hitte van 90° F.; zoowel bij dag als bij nacht maakten zij patrouil-les, voornamelijk in de voorsteden, waar nu en dan ongeregeldheden plaats grepen en waar men reeds eenige malen het stich-ten van brand had moeten beletten of het voortwoeden daarvan onderdrukken.

In weerwil der geruststellende publicatie door den Heer Domis uitgevaardigd, waren de middelen van verdediging destijds te Samarang voorhanden, slechts daarom vol-doende, omdat de bevelhebbers op den moed hunner ondergeschikten en op onze meerderheid in de krijgskunst bleven reke-nen; er werden dagelijks nieuwe troepen van Madura en Samarang verwacht, maar in die oogenblikken was het getal der strijders gering. Op den dag der neder-laag had de Generaal van GEEN slechts 80 man infanterie met 80 huzaren naar de brug van Boeijarang — drie palen aan deze zijde van Demak — kunnen zenden, eensdeels om de zwakke bezetting van Demak op te nemen, daar men buiten kijf achtte dat de vijand zich van die stad zou meester maken, anderdeels om den Prins van Serang te beletten naar Samarang langs den grooten weg door te dringen. De brug van Boeijarang was tot nog toe bewaakt geworden door eenige gewa-pende inlanders, onder den Heer HARRAR, opziener der landelijke inkomsten in de

afdeeling Demak. Toen hij van eenige vlugtelingen der kolonne van BUSCHKENS, het hun wedervaren onheil vernam, bleef hij met zijne onbeduidende magt niet te min stand houden, en verzamelde alles rondom zich wat van die kolonne aan 's vijands handen ontkwam; waarschijnlijk moet het aan de goede houding die hij wist aan te nemen, toegeschreven worden, dat de vijand niet onmiddellijk van zijne overwinning dat gebruik maakte dat hem anders mogelijk zou zijn geweest.

Gelukkig kwam de verwachte versterking eindelijk opdagen; den 7^{den} September verscheen de Panumbahan van Sumanap, vergezeld van den 1sten luitenant VAN GEEN en 80 infanteristen te Samarang, en werd den 8sten gevolgd door 1554 man van Pamekasang en Madura, waaronder 146 met geweren; er waren middelerwijl nog troepen van Soerabaija ontscheept, en 170 Europeanen, van de *Maria Reigersbergen* en de *Pollux*, waren aan wal gezet, zoodat de Generaal VAN GEEN gelegenheid had tot de zamenstelling van een korps over te gaan, ten einde daarmede den Prins van Serang op te zoeken. Deze had het niet oorbaar geacht den post te Boeijarang aan te tasten en zijne ondernemingen verder voort te zetten, maar hij was aanvankelijk op 5 palen van Demak blijven halt houden, om daarna weder eene achterwaartsche beweging te maken, en zich in het Grobogan-sche neder te slaan, waar hij zijne troepen aanhoudend in den wapenhandel oefende. Behalve aan de verrigtingen des Hⁿ. HARRAR, was deze handelwijze van den Prins van Serang, vermoedelijk ook te wijten aan de welgeslaagde poging door den Heer VAN REEDE VAN OUDSHOORN, adsistent-resident van Salatiga, en den Heer DEZENTJE, landeigenaar aan den Ampel, aangewend tot gevangenneming van den regent van Gagatan. Deze regent stond — gelijk wij reeds aanmerkten — sedert lang in eene zeer dubbelzinnige houding tegenover de Nederlandsche regering en de genoemde HH. rukten den 4^{den}, van twee verschillende zijden en ieder aan het hoofd van ruim 1000 gewapende Javanen en eenige

Europesche ingezetenen, in het landschap Gagatan. Te Soeroog gekomen, ontbood de Heer VAN REEDE VAN OUDSHOORN den regent bij zich, en liet hem weten, dat hij, ingeval van weigering, daartoe onmiddellijk en met geweld zou genoodzaakt worden. De regent gehoorzaamde en verscheen in volle statie; hij maakte vele verontschuldiging en betuigde herhaaldelijk opregt aan de Nederlanders verkleefd te zijn, doch hij werd niet te min door den Heer VAN REEDE VAN OUDSHOORN mede naar Salatiga genomen en later naar Soerakarta opgezonden. Op die wijze was de Prins van Serang van eenen bondgenoot beroofd, de gelegenheid daargesteld hem in den rug aan te vallen, en de veiligheid van den grooten weg verzekerd.

Hoewel de vijand het behaalde voordeel niet vervolgde, dreef hij toch allerlei moedwil in de door hem bezette streken; het brandstichten en rooven was aan de orde van den dag, zoowel als de afval van min of meer aanzienlijke Javanen, die tot nog toe getrouw gebleven waren. Uit onderschepte brieven van de hoofden der opstandelingen bleek het, dat iedere landstreek die weleer van Djokjokarta was afgenomen, weder heroverd moest worden. Bij dit alles was ook hier, even als elders, het civiel gezag op verschillende punten geheel onthonden of van alle kracht ontbloot, hetgeen ten gevolge had, dat gewapende benden roovers, waaronder zelfs Chinezen, en die derhalve niets met den vijand gemeen hadden, het land begonnen af te loopen.

Eene nieuwe reden tot bezorgdheid gaf de ontdekking van het vermoedelijk bestaan eener zamenzwering te Samarang. De oud-regent aldaar KIAY-ADIPATTI-SOEROADIE-MONGOLO, werd verdacht gehouden in verstandhouding met den vijand te staan, en het voornemen te hebben, bij de eerste gelegenheid de vaan des opstands binnen Samarang uit te steken. Zekerlijk heeft men hem dit alles nimmer kunnen bewijzen, gelijk het voor eene regtbank in Nederland zou moeten bewezen worden, maar het werkelijk verdwijnen en over-

gaan tot den Prins van Serang, van zijnen zoon, Radeen SOEKOR; het verbergen en geheim houden van deze daad voor den resident, hetgeen zijne vrouw hem afgeraden had; het weigeren van aan des residents tafel te verschijnen, onder voorwendsel van ongesteldheid, en het niettemin openlijk verlaten zijner woning, waren zoo vele redenen die den Heer DOMIS en den Generaal VAN GEEN aanspoorden, niet hem als verrader te straffen, maar zich van zijnen persoon en van dien zijns zoons, Radeen SALEH, te verzekeren, ten einde ze beiden althans onschadelijk te maken. De eerste werd aan boord der *Maria Reigersbergen* en de tweede op de *Pollux* gebragt, waar men hen met de meeste onderscheiding behandelde. Uit de houding der ingezetenen van die oorden, waar ADIE-MONGOLO zijne bezittingen had en derhalve invloed uitoefende, bleek later voldoende, dat de maatregel ten minste niet geheel overbodig, althans niet onverantwoordelijk was geweest.

De Generaal VAN GEEN ging intusschen ijverig voort met alles gereed te maken wat noodig was om weldra eene duchtige les te geven aan den Prins van Serang, die zich bestendig in het Grobogansche en Demaksche ophield, met het blijkbare voornemen eerlang eene poging tot vermeertering der stad Demak te wagen. Onze krijgsmagt in die streken, die van lieverlede eenigzins versterkt was geworden, had zich onder den luitenant-kolonel PHITZINGER, geheel te Demak zamengetrokken, met eene voorwacht onder den Heer HARRARR, aan de brug van Boeijarang. Op den 12^{den} werd die voorwacht met zooveel hevigheid van drie zijden te gelijk aangevallen, dat zij genoodzaakt was zich al vechtende naar de stad te begeven, welke nu eveneens door den vijand werd aangetast. Eene magt van 16 à 20000 man omringde haar van alle zijden, en PHITZINGER, ontwarende dat de bevolking, even als weinige dagen te voren, die van Poerwodadie, geheel op 's vijands zijde was, besloot tot eenen tijdigen terugtogt. Met het meeste beleid, de grootste bedaardheid en

bijna zonder verlies, werd die ten uitvoer gebragt, hoezeer hij zich eenen weg had te banen dwars door de vijandelijke drommen, en een aantal rivieren, waarvan de bruggen vernield waren, door hem moest overgetrokken worden. In den nacht kwam hij te Tengang, een der voorposten van Samarang aan, waar hij halt hield en van het gebeurde berigt naar den Generaal zond. Zijne magt bestond uit 60 mariniers, 50 matrozen, 200 man infanterie (inlanders), 400 piekeniers van Pamakassang, 55 huzaren, een 3de en een houwitzer.

Toen de Generaal VAN GEEN dezen nieuwen tegenspoed vernam, had hij gelukkig reeds zooveel troepen verzameld, gewapend en georganiseerd, dat hij zich aan het hoofd eener aanzienlijke magt terstond op marsch kon begeven. Deze magt bestond uit 60 Europeaanse infanteristen, 70 mariniers, 100 matrozen, 550 inlandsche infanteristen van het Indische leger, 550 man geregelde infanterie van den Panumbahan, 50 pionniers van denzelfden vorst, 400 Sumanapsche piekeniers, 70 huzaren, 2 3de, 2 houwitzers en 2 1ste op bergaffuiten (toen) nieuw model; voorts de troepen waarmede de majoor SOLLEWIJN van Borneo was gekomen, bestaande uit 510 man infanterie, vermeerderd met 140 Sumanapsche piekeniers. Hierbij sloten zich aan de troepen van den luitenant-kolonel PHITZINGER, zoodat hij de Generaal in alles sterk was 1550 geweerdragenden, waarbij 540 Europeanen, 940 piekeniers, 105 ruiters, 50 pionniers en 8 stukken geschut van verschillend kaliber.

De Generaal zette zijnen marsch voort tot Walang — circa 6 palen van Samarang — waar hij zich gedurende den 15^{den} bleef ophouden; de troepen van den luitenant-kolonel PHITZINGER waren te vermeeid om dienzelfden dag meer van hen te vorderen, en de Generaal achtte het niet dienstig zonder deze versterking den vijand aan te vallen. Intusschen hield men zich onledig met het herstellen der vernielde bruggen in de nabijheid, en met het vervaardigen van sassaks tot het overtrekken der rivieren. Sedert den vorigen dag was

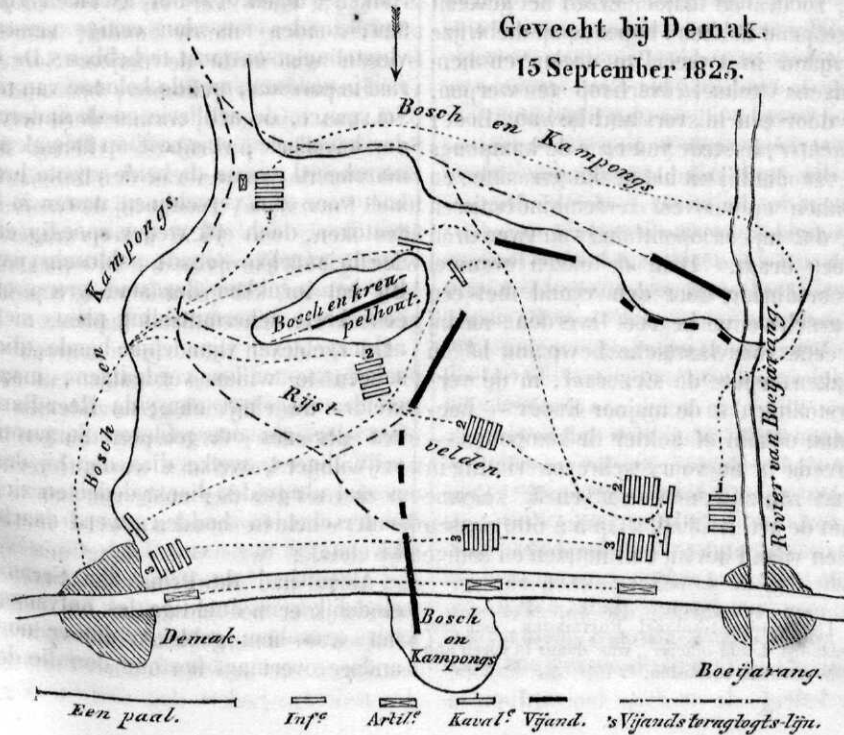
een aantal dessa's langs den grooten weg in opstand gekomen, hunne bevolking had alle overgangsmiddelen afgebroken of verbrand, en begon al dadelijk de transporten, die den Generaal onder eene bedekking van gewapende inlanders werden nagezonden, aan te vallen en te plunderen.

In den morgen van den 14^{den} — ten 5 uur — vervolgde de Generaal zijne beweging, en ofschoon de afstand slechts 7 palen bedroeg, kwam hij eerst ten 12 uur te Boeijarang aan; zoóveel tijd was er verloren gegaan met het herstellen van bruggen, het werpen van dammen of het leggen van sassak's, ten einde de rivieren te kunnen overtrekken.

Men vond Boeijarang verlaten, doch de brug verbrand; door het werpen van een dam werd ook hier in dit ongerief voorzien, en reeds des avonds was die arbeid volbragt; de Generaal liet intusschen het bivouak betrekken. Bij zijne aankomst had hij op 1½ paal, regt voor zich uit en op den grooten weg, eene aanzienlijke massa vijanden ontdekt, wier sterkte misschien

2000 koppen bedroeg. Zuidoostwaarts zag men eene menigte kleine detachementen, die blijkbaar de voorposten waren eener talrijke bende, welke zich in de meer achterwaarts gelegen kampongs had opgesteld. Ten zuiden, op nog geen paal afstands van Boeijarang, trok zich mede eene groote massa vijanden zamen, die eveneens op 2000 man geschat werd. Ten noorden van den grooten weg ontwaarde men, voor zooveel het uitzigt vrij was, insgelijks een groot aantal kleine verspreide troepen.

Gedurende den nacht werd men aanhoudend, doch zonder nadeel door tirailleurvuur gestoord; de vijand naderde zelfs tot bij Boeijarang. Toen de dag aanbak vond men hem nog in dezelfde stellingen, met dit verschil dat de massa ten zuiden, zich in de kampongs had teruggetrokken en thans slechts hare voorposten liet zien, terwijl de vijanden die men in het Z. O. vermoed had, zich nu als eene 2000 man sterke bende vertoonden, welke door kleine detachementen in verband was gebragt met die op den grooten weg.

De Generaal verdeelde zijne magt in drie kolonnes, en droeg het bevel der 1ste op aan den majoor ELOUT, dat der 2de aan den kapitein Bâc en dat der 3de aan den majoor SOLLEWIJN (1). Ontwarende dat uit de kampongs ten Z. en Z. O. gelegen, zich bij aanhoudendheid vijandelijke troepen in eene westelijke rigting op marsch begaven, maakte de Generaal daaruit op, dat hun voornemen was hem te omsingelen en in den rug aan te vallen. Ten einde van dit voornemen zelfs partij te trekken, gaf hij den majoor ELOUT last zijne kolonne in beweging te stellen, naar den zuidelijk gelegen kampong te marcheren, vervolgens links te wenden, en vóór langs de kampongs, evenwijdig aan den grooten weg te manoeuvreren. Die kolonne bestond uit 480 geweerdragenden en twee handmortieren. De rest van het geschut werd op den grooten weg gesteld, en de beide andere kolonnes, benevens de kavallerie, regts daarvan in de rijstvelden. Het plan van den Generaal was, met het overige zijner magt tot den aanval over te gaan, zoodra de majoor ELOUT het gevecht zou geopend hebben, hopende op die wijze den vijand in tweeën te deelen en hem vervolgens geheel overhoop te werpen. Maar door een misverstand bewoog ELOUT zich *achter*, in stede van *voor* de kampongs heen, zoodat hij uit het gezigt geraakte, en bovendien op zooveel terreinhindernissen stiet, dat hij een oponthoud van twee uren te weeg bracht. Daar de onzen evenwel bij voortduring door den vijand met een luid geschreeuw begroet werden, en hij zelfs eene voorwaartsche beweging begon te maken, rukte de Generaal, in de veronderstelling dat de majoor ELOUT — hoe wel dan ook in of achter de kampongs — wel reeds in de voorgeschreven rigting in aantogt zou zijn, met de 2de en 3de kolonne en met de artillerie op. Op 5 à 600 passen van den vijand liet hij halt houden en eenige

schoten uit het kanon doen, hetgeen genoeg was om hem de vlugt te doen kiezen, zijn weg nemende door de rijstvelden, langs Demak en zoo naar Dempet.

Kort daarna kwam de kolonne van den majoor ELOUT weder in het gezigt, doch te ver achterwaarts, om van hare verschijning eene gunstige werking te kunnen verwachten. Kapitein Bâc ontving nu bevel in eene Z. O. rigting te marcheren, terwijl de Generaal zelf met de huzaren in galop regt vooruit snelde; de vijand nam echter met zooveel overhaasting de vlugt, en het terrein was bovendien zoo ongelijk, dat het niet mogelijk was hem eenig verlies toe te brengen; het bosch en kreupelhout, waarin hij zich voor een goed gedeelte geworpen had, was bij de nadering der onzen geheel ontruimd.

De helft der ruitery werd nu met de kolonne van kapitein Bâc afgezonden, om gezamentlijk met de troepen onder bevel van den majoor ELOUT, vóór de kampongs heen te blijven manoeuvreren en vervolgens Demak aan de achterzijde binnen te rukken; tegen 12 uur kwamen zij daar aan, zonder iets dan eenige verstrooide vlugtelingen ontmoet te hebben. De Generaal in persoon, met de kolonne van majoor SOLLEWIJN, de artillerie en de andere helft der kavallerie, was regt op Demak aange-marcheerd, waar de beide groote bruggen kort voor zijn verschijnen waren in brand gestoken, doch ook weder spoedig en zonder belangrijke schade gebluscht werden. Bij het inrukken der stad greep er nog eene korte schermutseling plaats met eene achtergebleven vijandelijke bende, die haar scheen te willen verdedigen, maar die weldra de vlugt nam; de Heer BREMNER, een der zes overgebleven Samarangsche vrijwilligers, welke dien dag bij den Generaal als guides dienst deden en zich zeer onderscheiden hadden, werd daarbij gekwetst.

Alzoo had de Prins van Serang dan eindelijk eene duchtige les ontvangen, en het was hem gebleken dat er nog eene andere overmagt bestond dan die der me-

(1) De luitenant-kolonel PHITZINGER, een zeer verdienstelijk hoofd-officier, was daags te voren aan de *cholera-morbus* overleden.

nigte; wel had hij weinig verloren aan dooden en gewonden, maar de benden door hem zoo ijverig en met zooveel overleg bijeengebragt, waren naar alle zijden uit elkaër gedreven, en twee dagen later had hij te Panawarang nog slechts 500 koppen romdom zich kunnen verzamelen.

Nadat de stad bezet was, vaardigde de Generaal terstond eene proklamatie uit, waarbij een ieder werd aangemaand naar zijne woning en tot zijne dagelijksche bezigheden terug te keeren. Aan degenen die hieraan gehoorzaamden, werd eene volkomene vergiffenis toegezegd, terwijl daarentegen de zoodanigen welke met de wapens in de hand mogten gevat worden met de doodstraf werden bedreigd. Vervolgens stelde de Generaal eene voldoende magt onder de bevelen van den majoor ELOUT, ten einde daarmede, na eenige genomen rust, den vijand te vervolgen en wijders de orde in het Demaksche te bestendigen. Die magt bestond uit: 50 flankers, 60 mariniers, 100 matrozen, 200 Sumanapsche infanteristen van het bataillon des Panumbahans, 600 Pamakassangsche en Sumanapsche piekeniers, 15 Europeansche en 20 Sumanapsche huzaren, 2 handmortieren, en 2 veldstukken (16ers) op bergaffuiten.

Reeds den 16^{den} ging de Generaal VAN GEEN met het overige weder op marsch naar Samarang; want het was dringend noodzakelijk dat hij, met alles wat daar verder gemist kon worden, naar Soerakarta ijld, ten einde den Generaal DE KOCK in staat te stellen, het benaauwde Djokjokarta te ontzetten.

Op dien marsch naar Samarang vond hij weder alle bruggen vernield en de hier en daar geworpen dammen doorgegraven. Gelijk gezegd is, was een aantal dessa's in zijnen rug in opstand gekomen, en hunne bewoners hadden, vereenigd met een deel van het volk des Prinsen van Serang, zelfs schrik verbreid tot binnen Samarang. Van eenige dier dessa's werden de hoofden gevangelijk medegevoerd; sommige echter werden geheel verbrand.

Te Samarang was middelerwijl de zorg voor de veiligheid nagenoeg weder geheel aan de schutterij toevertrouwd geweest. Thans haalde men daar vrijer adem; men wist dat de Prins van Serang voor lang, zoo niet voor altijd, onschadelijk was gemaakt, al had men dan ook zijne magt niet geheel kunnen vernietigen. Men wist dit te meer, daar hij onderwijl ook van eene andere zijde met goed gevolg was aangestast geworden. De Heer DEZENTIE was op denzelfden dag, waarop de Generaal VAN GEEN zijne overwinning behaalde, in het Serangsche gevallen, terwijl de residenten van Rembang en van Japara en Joana, de HH. VAN HAAK en VAN LAWICK VAN PABST, op de belangrijkste punten aan hunne grenzen, alles hadden opgesteld, wat zij, zoo wel aan militairen als aan Europeansche vrijwilligers, ligte veldstukjes (lilla's) en gewapende en welgezinde inlanders hadden kunaan verzamelen. De Prins van Serang werd dus uit het westen en zuiden werkelijk aangevallen, en een geregelde en veilige aftogt naar het oosten was hem onmogelijk gemaakt. De Heer DEZENTIE bevond zich aan het hoofd van 600 man onder verschillende Solo-sche hoofden, 500 man onder den Demang van Tonkir en 100 man infanterie van den Soesoehoenan, en trok daarmede over Gagatan naar de hoofdplaats Serang. Hij dreef alles voor zich uit wat zich verzetten wilde, maakte zich van de plaats meester, bemagtigde en doorzocht des Prinsen dalm, vond daar eenige belangrijke brieven, waarvan sommigen sterk getuigden tegen den opgeligten regent van Gagatan, en verbrandde daarna dit vorstelijke verblijf met de geheele hoofdnegorij.

Na zulke gevoelige verliezen ondergaan te hebben, was de kracht van onzen Serangschen vijand zoodanig gebroken, dat er vele dagen verliepen eer de majoor ELOUT en later de kapitein der artillerie THEUNISSEN, die hem verving, ergens eene magt ontmoetten welke zijne opmerkzaamheid slechts eenigermate waardig was. De nog kortelings zoo gevreesde Prins had Panawahang

reeds weder verlaten, en men wist zelfs niet eens waar hij zich bevond. De orde was echter in dit gedeelte der residentie Samarang nog evenmin hersteld, als in het daaraan grenzende van Japara en Joana. De gedwongen of door afval te weeg gebrachte verwijdering uit hunne standplaatsen van een aantal inlandsche hoofden, had de handen vrij gelaten aan de bedrivers van allerlei moedwil, en zelfs onder den reuk van Samarang werd men nog vele dagen na den 15^{den} door roovers en brandstichters verontrust. Ten einde in dit gebrek aan orde te voorzien, vertrok de Heer HARRARR met eene mobiele kolonne, die 400 man hulptroepen telde, waarbij 23 Sumanapsche infanteristen van het Indische leger gevoegd werden. Deze maatregel had eenen goeden uitslag; het dessa-bestuur werd overal waar hij de hoofden vertrokken vond, op nieuw door hem georganiseerd, en weldra hielden de ongeregelheden, althans daar waar de vijand niet meer aanwezig was, geheel op.

Sedert zijne terugkomst van Demak, had de Generaal VAN GEEN zich, in overleg met den kolonel HOORN, gehaast alle beschikbare troepen en krigsbehoefden naar Soerakarta te zenden; hij droeg zorg voor de zekerheid langs den grooten weg tusschen die stad en Samarang, door het plaatsen van detachementen piekeniers te Salatiga en aan den Ampel, waar zich bovendien reeds eenige huzaren bevonden, en vertrok eindelijk op den 21sten September in persoon, ten einde den Generaal DE KOCK te ondersteunen in diens voorgenomen krigsverrigtingen tegen Selarong. Hij nam

de zelfvoldoening mede, van door zijne handelingen vol beleid en klem, de veiligheid verzekerd te hebben van een der belangrijkste steden van Java, en zelfs mogt hij zich naar allen schijn beroemen, dat zij door hem voor een' wissen ondergang behoed was. Maar 't is billijk te erkennen, dat ook anderen deel in dien roem hadden: de Generaal VAN GEEN vond steun en medewerking in den onvermoeiden ijver zijner ondergeschikten, die nimmer ontmoedigd werden, hoezeer de krigskans sommigen hunner den rug toekeerde; maar hij vond die boven alles in de krachtvolle, kloeke en verstandige wijze, waarop de Heer DOMIS met de overige civiele ambtenaren, zich van hunne taak kweten; inderdaad kan van hen zeggen, dat zij meer dan eene volmaakte toewijding aan hunnen pligt getoond hebben.

Naast dit alles, ja bijna zouden wij zeggen, boven dit alles, blonken op eene schitterende wijze de diensten uit door de Samarangsche schutterij bewezen, en hoofdzakelijk die van zoovele vrijwilligers, welke zich geheel onverplicht aan dit korps aansloten, of op eene andere en vaak bloedige wijze, van hunne gehechtheid aan de zaak van Nederland blijken gaven. Hij die in moeilijke oogenblikken aan de zwaarste eischen van zijn ambt waardiglijk weet te voldoen, verdient de erkentelijkheid van zijn vaderland, maar hij die meer doet, die uit vrijen wil gezondheid en leven voor deszelfs belangen in de waagschaal stelt, verdient de bewondering van het nageslacht.